

Gevolgen van de coronacrisis voor familie/naasten(raden)

11 juni 2020

Christien van der Hoeven

Respons

De vragenlijst van het verdiepend onderzoek van MIND over de gevolgen van de coronacrisis voor de achterban is tussen 28 april en 14 mei 2020 uitgezet bij alle bij FNR (Familie/Naastenraden) aangesloten leden. Deze rapportage biedt een tussenstand na analyse van acht reacties vanuit de leden van de FNR (27% van het totaal aantal aangesloten leden). Er volgt nog een tweede rapportage waarbij meer reacties zullen zijn verwerkt. Het blijkt lastig in deze coronatijd om familie/naastenraden te benaderen. Het vraagt meer tijd om van hen een reactie te krijgen.

De verschillen tussen de raden zijn groot

De uitkomsten van de enquête laten zien dat er grote verschillen zijn in het kunnen functioneren als familie/naastenraad in de afgelopen maanden:

- Er zijn raden die actief kunnen blijven, met goede en voldoende ondersteuning vanuit de ggz-instelling. De familie/naastenraad wordt goed betrokken bij het beleid rondom corona via gesprekken met de raad van Bestuur. Ze worden om advies gevraagd bij de besluitvorming en de maatregelen en voelen zich serieus genomen. De raden ondernemen actie richting familie en naasten om hen te informeren / te zorgen dat ze geïnformeerd worden.
- Andere raden komen in deze crisistijd min of meer 'stil' te liggen. Zij hebben niet de mogelijkheden / menskracht om (online) te vergaderen en/of actief betrokken te blijven bij de actuele situatie. De instelling informeert en betreft deze raden niet of onvoldoende. Er is dikwijls te weinig facilitering en ondersteuning vanuit de instelling.
- Meerdere raden signaleren daarnaast ook dat er onvoldoende informatie / communicatie is richting familie/naasten van mensen die in behandeling zijn bij de ggz-instelling.

Factoren die een rol kunnen spelen dat de raad is 'stil' gevallen:

- Te weinig menskracht in de raad (bijv. het aantal actieve raadsleden);
- Te weinig ondersteuning / budget vanuit de ggz-instelling;
- Gebrek aan vaardigheden en/of faciliteiten om online te werken, gebrek aan instructie om te kunnen beeldbellen;
- raadsleden zijn ook familie van... en hebben in de thuissituatie ook met de gevolgen van corona te maken (de persoonlijke omstandigheden vragen veel aandacht).

Wettelijke status ontbreekt

Onderliggende kwestie is dat er geen wettelijke status is voor familie/naastenraden, waardoor de faciliteiten en ondersteuning van deze raden ook (grotendeels) afhankelijk is van het belang dat een ggz-instelling hecht aan een goede inbreng van familie/naasten en aan triadisch werken.

Veranderingen door de tijd heen

Familie/naastenraden melden een ontwikkeling van een totale lockdown aan het begin van de crisis (medio maart) tot aan de situatie medio mei 2020 met meer versoepelingen wat betreft de maatregelen en de gevolgen voor cliënten en hun familie/naasten.

Totale lockdown: gevolgen voor familie en naasten

Bij de start is een crisisstrategie zichtbaar waarbij ggz-instellingen overgegaan zijn op een complete lockdown. Cliënten moesten zoveel mogelijk op de kamer blijven en mochten geen bezoek ontvangen. Ggz-instellingen gaven hiermee invulling aan de RIVM richtlijnen. Het totale verbod op bezoek is voor familie en naasten een hele plotselinge overgang geweest. Het niet kunnen zien van hun verwant/partner/vriend etc leidde tot veel ongerustheid. Zij maakten zich zorgen over de kwaliteit van de zorg en de dagbesteding (die veelal is komen te vervallen) en in hoeverre dit de psychische klachten van hun dierbare negatief zou beïnvloeden. Het aantal opnames is zoveel mogelijk beperkt. Er zijn afdelingen gesloten en gereed gemaakt voor coronapatiënten. Een deel van de cliënten is vervroegd ontslagen. De zorg voor ambulante cliënten is indien mogelijk vervangen door beeldbel afspraken of 'gewoon' telefonische contact. raden signaleren dat dit niet hetzelfde is als de therapie die hiervoor nog werd gegeven. Cliënten zitten thuis met minimale zorg en vaak zonder dagbesteding. Dit heeft consequenties voor de thuissituatie en kan aanleiding geven voor meer spanning bij zowel cliënten als bij familie/naasten.

De familie/naastenraden geven aan moeilijk signalen op te kunnen vangen vanuit hun achterban. Het ontbreekt hen vaak aan de mogelijkheid om in contact te komen met familie en naasten. Een enkele instelling faciliteert een telefonisch spreekuur vanwege de corona uitbraak zodat familie/naasten kunnen bellen met de raad. Een andere instelling gebruikt het YouTube kanaal om tips te geven aan familie/naasten in deze moeilijke periode. Algemeen beeld is dat ggz-instellingen familie/naasten in het begin van de crisis niet heel goed hebben geïnformeerd.

Betrokkenheid familie/naastenraden

Uit de enquête blijkt dat sommige familie/naastenraden vanaf het begin goed betrokken zijn door de raad van Bestuur van de instelling. Ze hebben tijdig informatie gekregen, zijn regelmatig op de hoogte gehouden van de voortgang (soms wekelijks) en hebben mee kunnen praten. Andere raden melden echter dat ze niet of slecht zijn geïnformeerd en ook niet betrokken zijn geweest bij het beleid van de instelling rondom corona.

Daar hangt mee samen of en op welke wijze de raden kunnen blijven functioneren gedurende de corona crisis. Sommige raden schakelden snel over op beeldbelvergaderingen en kregen hiervoor voldoende mogelijkheden en ondersteuning. Voor andere raden is beeldbellen niet goed mogelijk gebleken, waardoor de raad 'stil' komt te liggen. De mate waarin een ggz-instelling de raad ondersteunt en faciliteert wisselt en heeft gevolgen voor het functioneren van de raad. raadsleden weten soms niet hoe ze kunnen beeldbellen (vaardigheden) en hebben ook niet altijd thuis de apparatuur om dit te kunnen doen. Ze hebben behoefte aan een gerichte instructie over bijvoorbeeld het gebruik van Zoom, maar met enkele uren ondersteuning per week is dat niet altijd mogelijk. Andere raden hebben veel uren een ondersteuner tot hun beschikking, die meer kan betekenen voor de raad. Dat was al zo voordat het coronavirus uitbrak, maar wordt nu extra

zichtbaar. Hier speelt ook dat er geen wettelijke status is voor een familie/naastenraad. De vraag is hoeveel belang een ggz-instelling hecht aan een goed functionerende familie/naastenraad. Sommige instellingen zijn in dit opzicht koplopers en betrekken de raad actief bij besluitvorming en beleid. Anderen informeren de raad alleen (achteraf).

Versoepeling van beleid

Gaandeweg de duur van de crisis zien de raden een versoepeling op gang komen in het beleid van instellingen. Er zijn instellingen die momenteel kijken hoe ze face-to-faceconsulten kunnen opstarten en welke dagbesteding mogelijk is op gepaste afstand. Bezoek van familie en naasten is nog steeds moeilijk tot onmogelijk. Sommige instellingen hebben intussen een bezoeksregeling, waarbij de familie/naasten bijvoorbeeld buiten kunnen wandelen met de cliënt. Hier en daar is een quarantainer geplaatst, waardoor familie/naasten weer veilig op bezoek kunnen komen. In de kliniek zelf is vaak nog steeds geen bezoek mogelijk, ook niet bij begeleid wonen. Sommige ggz-instellingen blijken actief en creatief naar alternatieven te zoeken. Op de meeste websites staat inmiddels informatie voor familie/naasten over corona, de maatregelen, tips etc. De mate waarin een instelling familie/naasten actief ondersteunt wisselt. Eén raad benoemt de familiecoaching waar familie/naasten gebruik van kunnen maken.

Zorgen van familie en naasten

Familie en naasten maken zich zorgen over de situatie van cliënten, die vereenzamen of worstelen met digitaal contact. Familie/naasten willen soms wel naar een cliënt reizen voor bezoek, maar kunnen dit niet omdat het OV nagenoeg stil heeft gelegen. Of men durft het niet vanwege een risico op besmetting. Voor familie en naasten is dit een zware periode, niet alleen voor henzelf maar ook als bijvoorbeeld mantelzorger in de thuissituatie. Ze hebben soms ook zelf behoefte aan steun. Ze maken zich druk over de continuïteit van de behandeling en de dagbesteding. De communicatie over de gezondheidssituatie in de klinieken was/is gebrekkig. Dit geeft onzekerheid en angst over eventuele besmetting van de cliënt met het virus. Voor cliënten die nu niet (kunnen) worden opgenomen vanwege de opname stop zijn bij familie en naasten zorgen aanwezig hoe het verloop van de klachten zal zijn.